

HÉTKÖZNAPI HATALOM

Tábori Zoltán

Pollencsapda

Időközi riport Veszprémből, Tapolcáról, Ajkáról

Veszprém: „Az ágyú mesterekkel is együtt a mélybe gurultak”

– Az ott a megyei pollencsapda – mutatott fel újságíró kollégám a veszprémi Csolnoky Ferenc Kórház tetején a kis fekete kürtőszerű tárgyra.

– Gyakorlatilag egy lassan körbeforgó dob, rajta légy papírszerű anyag, ami megfogja a polleneket. A dobot hetente cserélik, az újat fölteszik, a régit pedig felküldik kiértékelésre Budapestre.

– És ebből az egész megyére vonnak le következtetéseket?

– Na igen, ez is kérdéses, hogy szabad-e megynként egyetlen mérési pontból megrajzolni a pollentérképeket, de szerintem az is érdekes, hogy miért sok emelet magasban van a mérő, amikor mi, allergiás emberek itt az utcaszinten járunk, itt szívjuk be a polleneket. Biztos, hogy az abban a légrétegben mértek a mi szintünkön is érvényesek?

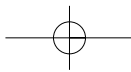
Ez a veszprémi időközi választás előtt öt nappal elhangzott beszélgetés jutott eszembe, amikor kiderült, hogy minden közvélemény-kutatási prognózis ellenére az elméletileg független, de gyakorlatilag a baloldal által támogatott jelölt győzött. Kész Zoltán nyert, pedig nem ez volt a levegőben.

Hogy mi volt a levegőben? A teljes érdektelenség és mordság, illetve a jobboldal toposzai: Amerika-ellenesség, hősi magyar múlt. Az Utas és Holdvilág Antikváriumban, ahol az antikvárius és Navracsics Tibor közös baráti fotója a főhelyen lógott, és az üzlet Veszprém intellektuális gócpontjának számít, nyoma se volt izgatott választási vitáknak. Navracsics Tibor, akinek Brüsszelbe távozása miatt kellett kiírni az időközi választást, csak-csak megemlítődött olykor-olykor mint igazi európeér és törzsvásárló, de hogy ki kerül a helyére a parlamentbe, még csak szóba se jött.

Az emberek fásultnak látszottak. A piacon rosszkedv uralkodott. Egy középkorú, elegáns, teltkarcsú asszony a szatyrát telepakolva felsóhajtott: – De kár, hogy nincs öt keze az embernek! –, mire az árus sötéten így szólt: – Az nem lenne jó, mert csak még többet kellene dolgozni.

Kész Zoltánra ösztűz zúdult. Az LMP, amely magát megbízható, tiszta erőnek nevezve városszerte zöld almákat osztogatott („*Fogyaszd felelősséggel!*”), karaktergyilkos szórólapján Kész Zoltánt a szupergazdagok jelöltjének nevezte, aki „azért akar a nagytőke engedelmes képviselője lenni, hogy a milliárdosok és a multcégek gyarapodását támogassa. Eladná az utakat, privatizálná az egészségügyet, a rendőrséget és az oktatást. A kiskeresetűeket büntető egykulcsos adót a Fideszhez hasonlóan támogatja, és korlátozná a választójogot. (...) NEM ilyen képviselőt akarunk!”

Veszprémben plakátháború dúlt, számtalan helyen láttam letépett plakátokat. De ez mintha a felszínen zajlott volna; az volt az érzésem, hogy a mélyben a nagy többség ugyanúgy mással van elfoglalva, mint az a járóke-

retes férfi, akit elkísértem zarándokútjára a legközelebbi Nemzeti Dohánybolt-hoz (jó messze volt), és útközben azt fejtegette, hogy ő biztosan nem megy el választani, mert neki az ingerküszöbe elég magas ahhoz, hogy ezt az egészet magasról leszarja, őt csak olyasmik izgatják, mint hogy hány cigarettát fog megtölteni a pakli dohányból, amelyet megvenni készül. Átlagosan 50 szál lesz egy pakliból, magyarázta, de előfordul, hogy 51 vagy 52, ha még jó friss, aromás a dohány, és fordítva, 49 vagy 48, ha régóta tartják raktáron, és már megszikkadt. Őt ilyenek foglalkoztatják, meg hogy pontosan méri-e a csapos a féldecit, hagyjam békén a választásokkal.

Azoknak a szimpátiáját pedig, akik hajlandók lesznek öt nap múlva elmenni és választani, olyasmikből próbáltam kikövetkeztetni, mint a veszprémi Pumákról szóló kiállítás a Levéltárban. A veszprémi 101. „Puma” vadászrepülő ezred története (1944–45) jellegzetesen olyan téma, amely a baloldalnak vörös posztó. A legelső kiállítási tárgy egy lelőtt Liberator lepedőnyi oldallemeze volt, rajta az amerikai csillagos-sávós felségjellel (miközben a mában épp folyik a diplomáciai háború Goodfriend-ügyben). Azután tárlók következtek a hazájukat védő magyar Puma-pilóták személyes és kincstári tárgyaival, hadi kitüntetéseivel, fotóival, leveleivel, róluk szóló újságcikkekkel. Atfutottam a vendégkönyvet, mert úgy okoskodtam, hogy ha a baloldal (Kész Zoltán) tábora a népesebb, akkor nem létezik, hogy valaki ne tegyen megjegyzést a „Vitézi élet” és hasonló címekre, a rengeteg Messerschmittre, „horthysta kitüntetésekre”, fegyvertársi horogkeresztekre. Egyetlen rosszmájú bejegyzést sem találtam, csak hálálkodásokat, hogy a régi idők hőseiről újra beszélni lehet. Nyer a Fidesz, döntöttem el a kiállítás megtekintése után. Ugyanúgy hamis volt a mintavételem, mint a közvélemény-kutatóké és a pollencsapda dobjaé a kórházépület tetején.

4

Visszatekintésben mégiscsak az Utas és Holdvilág Antikvárium lett volna a helyes mintavételi hely. A kezembe akadt ugyanis egy régi könyv, Hungler József: A török kori Veszprém, amelynek 72. oldalán a vár 1566-os visszafoglalásáról a következőket olvashattam:

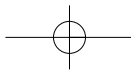
„Mikor a törökök a támadókat meglátták, két ágyút sütöttek rájuk, de azok a már nagyon régi fallal, sőt még az ágyúesterekkel is együtt, a lőpor nagy robbanásának hatására, a mélybe gurultak. Majd az ostromlók ettől megbátorodva, a támadt résen megrohanták a várat.”

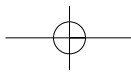
Szinte mesebeli a jelenet: a vár dőlyfős urai fölösleges ágyúzásba kezdenek, mire ledől alattuk a fal, és a kintiek elfoglalják a várat. Akkor a mókássága miatt osztottam meg többekkel a történetet, de utólag belegondolva kezdem azt hinni, hogy ez egy prófécia volt. Ki lehetett volna olvasni belőle, hogy itt a hétvégén hasonló bástyaomlás várható.

Szintén utólag belegondolva magyarázatom is volna a történetekre. A járókeretes férfi (többbedmagával) megvette a pakli dohányát, de amikor nekiállt sodorni a cigarettát, olyan történt, ami még soha. 47 szál. Ezen annyira felmérgezt, hogy mégiscsak elment választani.

Tapolca: „Azt éreztetik velünk, hogy senkiháziak vagyunk”

Tapolca egy csepp Csonka-Magyarország: elcsatoltak tőle mindent. Állok a tágas Trianon-emlékparkban, és arra gondolok, hogy ezekkel az oktatótáblákkal a város tudat alatt talán nem is a lassan százéves fantomfáj-

dalomra akar emlékeztetni, hanem a saját megcsonkítottságára. Elvették szülészetét, sebészetét, belgyógyászatát, MÁV-csomópontfőnökségét, bányaigazgatóságát, harcokszizódandárját. – Tapolca halott város – kommentálja egy filigrán kis nő a könyvesboltban. – A lányom gyógyszerész, de csak Budapesten talált állást. Itt csak kihalásos alapon lehet munkához jutni.

Tapolcán nem születnek gyerekek. Amikor jönnek a fájások, a mentőautó Veszprémbe, Ajkára vagy Keszthelyre viszi a várandós nőket. Nemcsak az anyakönyvi bejegyzések száma csökken, hanem fogyatkoznak maguk a helyek is, ahol egyáltalán születési anyakönyvet vezetnek. Mondhatja-e magáról a most felnövő nemzedék, hogy neki Tapolca a „szülővárosa”?

Például ez a húsz kisiskolás, akik nagyokat zihálva, lelkesen körbefutják a Templomdombot. Úgy nézem, iskolaköpenyben vannak, a kislányok fonott copfja repked, a fiúk mellém érve eljátsszák, hogy lóg a nyelvük. Levezető futás lehet, nem verseny; inkább vidámak, mintsem erőlködnének. Az iskolakapuhoz érve sorba rendeződnek, és mielőtt bevonulnának, kórusban kiáltják:

– Dicsérettessék a Jézus Krisztus!

Meghökkenek, aztán az ovális intézménytáblára meredek: Nagyboldogasszony Általános Iskola. Itt, a futóköron belül található a Szent Erzsébet óvoda is. Három állami van még rajta kívül.

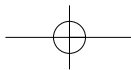
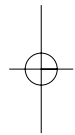
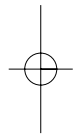
A város vallásosságának egy másik bizonyítéka a Tapolca-patak mellett újonnan kiépített nagy ingyenparkolóban áll: hatalmas, csupasz kereszt a gépkocsik közt. Ezek után nem lepődtem volna meg, ha a tapolcaiak valamilyen szakrális nevezetességet választottak volna városuk jelképének, de nem: Tapolca szimbóluma a malomkerék. Ez a szimbólum kísértetiesen hasonlít a Kádár-kori címerben szereplő régire: a fogaskerekre. Pedig nehezen lehetne elképzelni nagyobb különbséget. Az ipar áhítatából Tapolca átesett az idegenforgalom áhítatába. A malomkerék kézzelfoghatóan létezik, a város közepén feltörő Malom-tó két emelet magas tartozéka, az idelátogató turisták előszeretettel fényképezkednek vele.

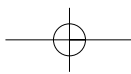
– Régen tizenvalahány képzés folyt a Szisziben, ma már csak három: vendéglátós, informatikus, pincér – panaszkodik a könyvesbolti eladónő. – Mintha másra nem is volna szükség, mint vendéglősökre.

Márpedig a város húzóágazata a vendéglátás. Ha elfogadjuk is a filigrán kis nő tételét, hogy Tapolca halott, legalább szépen kifestett halott, amely nyaranta turistahadakat vonz. Nem csoda, hogy az ódon belvárosban egyre több haldokló bolt operáltatja át magát étteremmé a főutcán, amelynek az elejét valami érthetetlen oknál fogva Főtérnek hívják. Valószínűleg hamarosan hasonló újjáélesztésen esik át, mondjuk, a „Stílus az otthonban” vagy a „Használtruha–Végkiárúsítás” is, amelyek poros kirakatán már kint az ELADÓ–KIADÓ felirat. Van azonban a szemközti sarkon valaki, aki gondolt egy merészet, és játszóházat készül nyitni. Középtermetű, divatborostás, energikus fiatalember, valamit épp mázolhatott, mert a kezében tartott laposecsettel hadonászva nyomatékosít:

– Ez is volt már autószalon, ruhabolt, pékség...

– Autószalon? Milyen autószalon? Nem emlékszem – szól közbe az apósa.

– Suzuki. Itt állt a szekér, az ügynökök meg odafönn kukorékoltak a galérián. Hú, azt kellett volna látni, hogyan nézett ki ez az egész, amikor átvettem! Csupa fekete volt itt minden, dőltek le a falak!

Jól látható büszkeséggel körbevezet. Szemlátomást a bürokratikus bonyodalmak sem kedvetlenítették el.

– Be kellett vizsgáltatnom a vizet. Csak az volt harmincezer. Ötven éve laknak fent az emeleten, isszák a vizet, de azért nekem be kellett vizsgáltatnom. Amikor kiderült, hogy itt szendvicsek is lesznek, közölték, hogy a szendvicskenőtől megkövetelik a vendéglátóipari végzettséget.

– Vagy a cukrászt – szól közbe az após.

– Ja. A cukrászt. Mert nem lehet ám csak akárhogy kenni a szendvicset!

Maga a játszóház masszív, plafonig érő, kétszintes dühöngő, betölti az egykori bolthelyiség felét, nagy kockaelemei közt rafinált átjárás nyílik több irányban is, bennük csúszdák, bokszsákak, görgők, lengőajtók, párnák, építőkockák vagy csak színes műanyag golyók, amikben lehet hemperegni. Az egész építmény vidám színekben pompázik, és az oldalfalakat sűrű vagy ritkás szövésű háló alkotja.

– Ez a háló angol halászháló, széttéphetetlen!

A bejárata forgóajtó, rajta ábra és név: SAJTKUKAC JÁTSZÓHÁZ.

– Csak aztán legyen is, aki belakja! – mondja az após.

– Én attól nem félek! – A fiatalember az ecsetet tartó kezével kifelé int.

– Amikor tettem ki a feliratot, hogy „Itt hamarosan játszóház nyílik”, egész csődület támadt, hogy jaj, mikor hozhatják már a gyerkőcöket. Ezer-kétszáz forint lesz egy órára a belépő, az a mai világban nem pénz. Itt végig szőnyeg lesz, ide jönnek a kanapék, a vitrines pult, azt is ma szállítják.

A fiatalember klímaszerezéssel foglalkozik. A Sajtukukac Játszóházat a neje fogja vinni, most jár le a gyese, azelőtt függönyboltban dolgozott, de már nincs hova mennie, ezért találták ki ezt a játszóházat.

– Vannak ilyenek sokfelé az országban, elmentem X.-be [egy Budapesttel szomszédos települést nevez meg], hát az teljesen gáz. Keszthelyen is van, de az kicsi, és csak a szállodavendégek gyerekei használhatják, össze se lehet hasonlítani ezzel. Szóval én nem félek, lesz erre kereslet.

– Ha ez nincs, akkor mibe foghattak volna még? – kérdezem. – Ha szorult valakibe vállalkozó szellem, mibe kezdhet még itt Tapolcán?

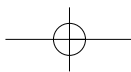
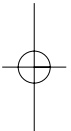
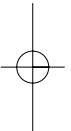
– Ha tudnám, azt csinálnám, nem ezt! A tuti a lottó ötös. – Hirtelen elneveti magát. – Hacsak azt nem nevezem vállalkozó szellemnek, amit a szomszédban a cipős csinált.

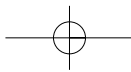
Fülig érő szájjal vigyorog, de hallgat, mintha meg akarna tartani magának egy végső nagy tippet.

– Miért, az mit csinált?

– Összeállt egy alföldi csávóval, és dobbantott az országból. Körözi az Interpol. Csak erre a boltra húszmillió hitelt vett fel. Meg még mindenholnan, ahonnan bírt. Úgy derült ki a dolog, hogy beázott a cipő. Mentek a csajért, nem volt sehol. Rendőrök törték fel az ingatlant. Azóta keresi őket égre-földre az Interpol.

Kintről megnézem a szóban forgó cipőbolt portálját. Szűk kis bejárat, hét lépcső vezet fel az ajtóhoz. Két oldalán felirat: Bocskor Cipő. („Mindem alkalomra! Olasz női, férficipők! Állandóan akciós árak! Vásár!”) Ko-

rábban órásbolt lehetett, még kint a régi sárga tábla: UHRMACHER. A kirakat alatt ronda nagy táskákban hámlik a fal a csőtöréstől. Ritka látvány ez a küllemre sokat adó Tapolcán.

– Hogy milyen munkalehetőségek vannak Tapolcán? El lehet menni Veszprémbe csomagolni három műszakba. Minimálbérért. Aztán ugyanilyen feltételekkel el lehet menni gépkezelőnek Ajkára. Jól hallotta, egyik sincs itt helyben. Itt helyben munkalehetőség semmi. A nagy büdös semmi.

Hatvannégy éves nyugdíjas esztergályossal beszélgetek a piacon. Nagydarab, bélelt dzsekis ősz ember, sildes sapkáján apró betűs „Germany” felirat és fekete-piros-sárga címerpajzs. Késő van, árusok már nincsenek. Nekünk se volna szabad itt lézengeni, mert a falon tábla figyelmeztet: „Munkaidőn túl a piacon tartózkodni tilos!”

– Szerelem! – sóhajt teátrálisan a nyugdíjas esztergályos, aztán hunyorít, és beszédesen összedörgöli jobb keze ujjait.

– Ezt nem értem – mondom.

– Ja, azt hittem, maga is látta tegnap a filmet a tévében. Egy csaj mesélte a barátnőjének, hogy megismerkedett egy pasival. Erre a barátnője csak annyit mondott: „És?”, aztán ilyet csinált a kezével... – Beszélgetőtársam megint megfuttatja háromszor-négyszer a hüvelykujját a többin, a pénzügyi vonatkozás egyezményes jeleként. – Szerelem! Egy fiatalembernek milyen jövőképe van havi 71 ezer forintból?!

A nyugdíjas esztergályos nem általában viseli a szívéen a nemzőképes korosztály sorsát: amiatt aggódik, hogy lesz-e unokája. Hasonló élethelyzetet dramatizál egy másik fiatal nyugdíjas, tömött ezüstbajszú, tekintélyt parancsoló úr, a Tapolca-patak mellett szorgoskodó parkgondozók felügyelője, hajdani téemkálakatos.

– Szól a fiam, hogy visszajönne Tapolcára. Harmincnyolc éves, internetkávézója van Pesten. Mondom neki: fiam, én nem mondom, hogy gyere, azt se, hogy ne gyere, engem te ne okozz! – Hatásszünetet tart, megismétli: – Engem te ne okozz. Én csak azt mondom, hogy neked itt munkád nem lesz. Most Órbottyánból jársz be Pestre, hát innen meg bejársz Veszprémbe. Végül is mindegy. Te dönts el.

– Bizonyos fokig Tapolca alvóváros?

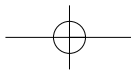
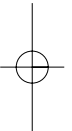
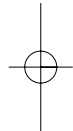
– Úgy is lehet mondani.

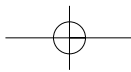
Akivel bejárom a nem túl nagy városmagot, az is a megélhetés kilátástalanságát kárhóztatja.

– Nem elég, hogy nem adnak tisztességes bért, még ingázni is kell hozzá. Örülni kell a rabszolga-bérszínvonalnak, hogy egyáltalán „elérhető közelségben” van. A görögök meg fel vannak háborodva, mert meg akarják kurtítani a négyszer akkora minimálbérüket.

Kísérőm nem csinál titkot belőle, hogy „vérfideszes”, és nem tetszik neki a Jobbik tavaly őszi önkormányzati győzelme.

– Ez a széthúzás teszi tönkre az országot. Nekem az az elvem, hogy aki hatalmon van, azt hagyni kell, csinálja a dolgát. Kritizálni könnyű, de valakinek csinálnia is kell. Nekem vannak ismerőseim, akik vágják a Fideszt, de amikor megkérdezem tőlük, hogy hát szavazni voltatok-e, azt felelik: hát azt nem. Aki nem megy el szavazni, az ne beszéljen! Mi elmentünk sza-

vazni, három emberből kettő azt mondta: Fidesz. Aki ebből kivonta magát, annak most négy évig ne járjon a szája! Ez a széthúzás tette tönkre örök-ké Magyarországot. Végig a történelemben! Ha van egy irány, akkor menni kell. Nem lehet a szélrózsa minden irányába egyszerre menni! Nem lehet azt mondani, hogy most erre hallgatók, most meg amarra.

Kísérőm nyugdíjas gépészmérnök. A Fidesz tizenhat éves városlásának eredményeit demonstrálandó tesz meg velem egy kiskört keresztül a városközponton. Nem látok lepusztult, elhanyagolt épületet. A házkapuk levélbedobó nyílásai mellett rendszerint ott virít a megyei napilap járatását jelző „Napló” felirat. A zsinagóga frissen fel van újítva, rendezvényközpont lett belőle. Oldalán tábla hirdeti, hogy „1944. június 15-én e helyről hurcoltak Auschwitzba 734 zsidót, akiket hitükért, származásukért meggyilkoltak”. A sokat emlegetett „elvett kórház” területén is hatalmas építkezések folynak, bár úgy hírlik, itt már nem lesz napi szintű betegellátás, csak a Barlangfürdőre rácsatlakozó terápia és rehabilitáció.

Már a Főutcán járunk, amikor kísérőm hirtelen azt mondja:

– Ezek voltak a szomszédaim.

Megtorpanok, körülnézek. Nem látok senkit, aki üdvözlő mozdulatot tenne.

– Az a cigány pár, itt mentek el mellettünk.

– És nem is köszöntek?

– Nem szokásuk. Az utcában még csak-csak, de semleges helyen soha. Rengeteg gond van velük, de én még összetehetem a kezem. Kifoghattam volna rosszabbat is.

8

– Laknak jelentős számban cigányok Tapolcán?

– Hajaj! Az egész déli városrész az övüké.

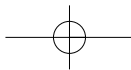
Később a polgármestertől megtudom, hogy ez 8–10 százalékot jelent. De most csak egy családról van szó, amelynek tagjai a közös kerítéshez túl közel ültetett és galibákat okozó fenyőt nem hajlandók kivágni, valamint a fölösleges holmikát egyszerűen áthajigálják. Nemcsak hulladékról van szó, hanem nehezebb tárgyokról is. Az így beszakadt fészertető javítási költségeit sem fizették ki.

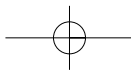
– De mindegy, kifoghattam volna rosszabbat is.

A főutca környékének polgári bájába csak itt-ott tolakodik be kollektívizmus nevében emelt, tetőtől talpig lapos épület. Találomra megszólítok járókelőket, és a legtöbbjükről kiderül, hogy üdülővendég. A Malom-tó parti padján macska társaságában könyvébe mélyedő lányról biztosra veszem, hogy tősgyökeres tapolcai, de csak a macska az, a lány maga már csak félig-meddig tartja magát idetartozónak: angol szakos egyetemista Szombathelyen, gyakorlatilag már ott él, kollégiumban.

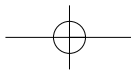
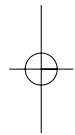
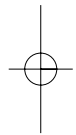
– De nem ilyen emeletes ágyas kollégiumi szobát kell elképzelni – mondja. – Mindenkinek saját lakrésze van. Ez egy egyházi kezelésű diákszálló.

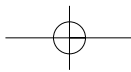
Keskeny arcú barna lány, érződik rajta a visszafogottság; nyilván ezért telepedett mellé a környék kóbor macskája. Nem az a bulizós típus, ezt ő maga is megerősíti, de azért félszegnek se mondanám, mert akkor nem fűzne kétféle cipőfűzőt finom vonalú barna bakancsába: lilát a jobbra, sárgát a balba. Ugyanakkor céltudatos is: a könyve valójában napló, és angolul írja, hogy ezzel is csiszolja nyelvtudását.

- Akkor ez tulajdonképpen blog, csak nem mindenkinek?
- Olyasmi.
- Lehet beszélgetni vele családról (négyen vannak testvérek, ő a legidősebb), jövőről (tanítani fog, de nem feltétlenül egyházi iskolában), sőt a közéletéről is, a politikai pártokról.
- Nem könnyű eligazodni rajtuk. Néha mást közvetítenek, mint amit valójában gondolnak. Az emberek pedig nem feltétlenül vannak tisztában vele, hogy mit választanak. Úgyhogy meg szoktam kérdezni a környezetemben lévőket, hogy tájékozott legyek.
- Miközben beszél, sűrűn teszi idézőjelbe magát, amit középső és mutatóujja szapora begörbítgetésével jelez. Végül csak-csak kinyilvánítja pártállását:
- A jelek szerint most jó irányba mennek a dolgok.
- Nem könnyű a közelgő időközi választásról faggatni a tapolcai embereket. A „Főtér” déli épületsorának hátsó frontján a kukák közt cigarettázgató fiatal pincérlány és pincérfiú is csak ímmel-ámmal válaszolgat a választási hangulatot illető kérdéseimre, majd végleg megunják:
- Erről kérdezze inkább a polgármestert! Épp itt ebédel. A kapualjon át kimegy, aztán jobbra fordul, bent van az étteremben.
- A polgármester, Dobó Zoltán tényleg odabent van, kisebb társasággal, és némi időkérés után leül beszélgetni velem. Magas, megfontolt fiatalember, a haját katonásra nyírja, az arcyonásaiban van valami távolságtartás. Zakója hajtókáján fémjelvény: Árpád-sávós Nagy-Magyarország fölött kitért szárnyú turul. Mint a legtöbb elővigyázatos ember, úgy választ ülőhelyet magának, hogy a háta mögött fal legyen.
- A sajtó rendszeresen tapolcai időközi választásról beszél, holott ez igazából ajkai, mert a Fidesz az új választási rendszerben ügyesen átrajzolta a határokat, hozzácsapta Tapolcához Ajkát, nehogy esélye legyen a Jobbiknak.
- Így nincs?
- Ajkán nagyon sok múlik. Ajka harmincezres, kétszer akkora, mint Tapolca. A Fidesz tizenhat éve alatt népességfogyás tekintetében Tapolca fölkezdte magát az országos harmadik helyre. Tapolca lakossága négyezer-hatszáz fővel lett kevesebb, ez papíron kimutatható. És ebben nincsenek benne, akik külföldön kerestek munkát.
- A munkanélküliség a legnagyobb gond?
- Fogalmazzunk úgy, hogy a helyi munkaerőpiac megtartóképesége nagyon csekély.
- Emiatt tudott nyerni ön a Jobbik színeiben tavaly az önkormányzati választásokon?
- Én nem mondanám, hogy személyemben egy párt győzött. Én a nemzetben gondolkodás mellett tettem le a voksomat. A nemzeti radikalizmus győzött.
- Ez mit jelent?
- A közakarát, a közérdek manifestálódott. A helyi közösség megmutatta, hogy a nyomásos hatalomgyakorlást nem szereti. Most az a cél, hogy Tapolcán újra szülessenek gyerekek, és ezek a gyerekeink ne egyéni érdekeknek kiszolgáltatottan nőjenek fel.

– Ez a „gyerekeink” valós vagy képletes beszéd?
 – Valós – és már mutatja is kilenc hónapos kislányát a mobiltelefonja képernyőjén. Angyali gyermek, hatalmas ibolyakék szemével az édesanyjára üthetett. A kislányról készült képek közé becsúszik egy sötét luxusautó portréja is, de lehet, hogy azon is ott ül a kislány a sötétített üveg mögött. – A kórház ügyében egy hét leforgása alatt tizenkétezer aláírást gyűjtöttünk. Ez nagyon markáns arány.

– A városban azt mondják, itt már csak szanatóriumi vonalon lehet labdába rúgni.

– A kórház még nem lefutott meccs, de a dolognak ez a része se lesz könnyű. Olyan szív- és tüdőrehabilitációs intézményekkel kell versenyeznünk, mint Füred és Farkasgyepű.

A polgármester népszerű a városban. Népszerűek a tervei is: a Tavasbarlangot ne a Nemzeti Park, hanem a város üzemeltesse; a két városi fesztivál, a pizstráng- és a hadikulturális előbb országos, majd nemzeti jelentőségűvé nője ki magát, aztán ott van a kórházvédelmi és a munkahelyteremtő program. Orbán Viktor a veszprémi vereség után kijelentette, hogy a Fidesznek még keményebben kell dolgoznia, még többet kell tennie. Ennek nem sok jelét látni a városban. Még messze ugyan az április 12-i választás (egy teljes hónap), de a városban a Jobbik plakátjain kívül nem látni más pártét. A Jobbik a tapolcai alpolgármestert, Rig Lajost indítja. Indíthatta volna friss sikeremberét, Dobó Zoltánt is, de ahogy ő fogalmazott, „nem arra kaptam felhatalmazást, hogy az első nagy hullámra rádobjam a szörfdeszkámat”.

10

– Szerintem még Zolit is meglepte ez a tavalyi győzelem. Itt a Fidesz simán tarolt négyszer egymás után, ötödszörré is ők látszottak befutónak. De a tapolcaiak hirtelen úgy gondolták, ennyi rangfosztást már nem lehet lenyelni. Elkezdtek észrevenni, hogy Tapolca már nem bányaváros, már nem katonaváros, már nem kórházváros és nem vasúti csomópont, egyszerűen csak más gazdag városok fürdő- és szállóhelye. A Jobbik a sérelmekből él, ezért nyerte meg az önkormányzati választást Tapolcán, ami, lássuk be, kicsit ciki.

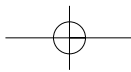
Egy tapolcai ingatlanügynökkel beszélgetek fülemre szorított mobiltelefonon, miközben járom a várost. A telefonszámot egy eladó ház ablakából olvastam le. A ház egyáltalán nem látszott nagynak, az utcafrontra mindössze egyetlen ablakkal nyílt, mellette a zárt vaskapu is szűk udvart sejtett, bár belátni nem lehetett rajta. Sokalltam érte a 14 milliós irányarat.

– A ház valóban nem igazán nagy, de itt figyelembe kell venni, hogy rendezett, központi fekvésű utcában áll, és a Balaton közvetlen közelében, idegenforgalmi nevezetességek szomszédságában. Tapolcán sok olyan ember akar letelepedni, akinek az égvilágon semmi kötődése nincs a városhoz, csak beleszeretett a környékbe.

– Belső mozgás nem is nagyon van, csak ki- meg betelepedés?

– Azért szép számmal vannak, akik kisebből nagyobbba vagy nagyobból kisebbbe akarnak menni. Meg a válás után szétköltözők. Nincs általános trend. Én ezt szeretem ebben a munkában, nem unalmas, mindig más és más.

Az ingatlanügynök azon kevesek közé tartozik, akik pályaváltásra

kényszerültek, és nem érzik úgy, hogy rosszul jártak. Az eredeti szakmája erdőmérnök.

– Mondhatnám magamat a létszámgazdálkodás áldozatának, de én inkább a nyertesének. Erdőmérnökként túl sokszor kellett egyszerű embereknek parancsolgatnom, nem igazán feküdt az nekem. Ingatlanközvetítőként a magam ura vagyok. Persze néha megjárom, átvernek, lenyelik a közvetítói díjat, de még mindig jobban szeretek egyenrangúként tárgyalni, egyezkedni, mint nem egyenrangúnak diktálni.

A felesége gyógyszerész. Két gyermekük van, az egyik kezdő, a másik végzős középiskolás, de egyik sem helyben tanul. A város szemlátomást a fiatalok esetében tudja legkevésbé érvényesíteni megtartó erejét. „Tapolca a nyugdíjasok városa”, fogalmaz egy asszony, akit egy másik eladó ház miatt hívtam fel. Az a ház kétablakos, hosszan elnyúlik, melléképületeivel végigér a telken, az udvara óriási. Igaz, gyakorlatilag már a város széle. Déli széle.

– Hét és fél millióra gondoltam – mondja a telefonba az örökös, vélhetően idős, helybeli asszony. – Nincs nagy érdeklődés. Múltkorában valaki négyet megadott volna érte, a többit meg részletekben, de én már nem hiszek az emberi tisztességben. Beköltözik, én meg bottal üthetem a maradék pénzt.

A házat az egy éve elhunyt édesanyjától örökölte. Ő is szívesen beszél a városról, sőt valaki a háttérben, egy férfihang, sűg neki, visszhangzik tőle a telefonom.

– Elvették a munkahelyeket – kezdi az asszony, és rögtön hallom az első bariton sűgást: A Bauxitigazgatóságot.

- A Bauxitigazgatóságot.
- A laktanyát.
- A laktanyát.
- A fűtőházat és a vontatási főnökséget.
- A fűtőházat és a vontatási főnökséget.
- A kórházi osztályokat.

Ezt az asszony már nemcsak elismétli, hanem megered a nyelve.

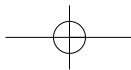
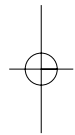
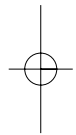
– Volt saját kórházunk, most Ajkára kell menni, ahol úgy fogadnak minket, mint valami betolakodót. Nem a nővérek és nem az orvosok, azok aranyosak, hanem a többi beteg. Ahogy jövünk, már halljuk is: „Na, már megint a tapolcaiak!” Nem elég, hogy megutaztatják a beteg embert, még meg is szégyenkeztetik. Azt éreztetik velünk, hogy senkiháziak vagyunk.

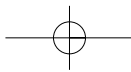
– Ilyet csak az erdélyiek érezhettek, amikor a szociktól megkapták, hogy ők nem magyarok – dörmög a hang a háttérben, de az asszony ezt már nem erősíti fel. Helyette ezt mondja:

– Reggelente két busz is megy az ingázókkal Veszprémbe, és mindketőtő tömve van.

Nem messze ettől a városszéli háztól áll egy kisebb, rogyadozóbb, öregebb. Ami furcsa, hogy a falán négy régi ónozott házszám tábla sorakozik. Olyan, mintha egy házszám táblagyűjtő ide tette volna ki közszemlére a gyűjteménye mintadarabjait, csak hogy számtani sort alkotnak: 35, 37, 39, 41. Mintha négy különálló ház lenne, pedig egynek látszik.

Kis ügyeskedéssel beeresztem magamat a belátást takaró vaskapun.

Odabenn hosszú, keskeny udvar, akár egy tanösvény: hogyan jutott el az ember (Homo sapiens) az omlékony vályogháztól a korszerű fröccshabarc-solt, termoablakos téglapalotáig. Csak épp a sorrend össze van keverve. Az udvar jobb oldalán végignyúló egyetlen épület első szelvényének hatalmas lyukak tátonganak a tetőzetén, az udvarrészén ruhákkal teli szárítók bokrokkal keverednek. Éles határvonallal a második maga a tipp-topp makulátlanság, tündérvilág, mintha most adták volna át az építők, és előtte az udvar sima és csupasz, mint egy lehengerelt teniszpálya, csak nem vörös salakkal van leszórva, hanem fehér murvával. A harmadik szelvény (megint éles határvonal) egyszerűen a szegénységet tükrözi: kopott mindene, még az udvara is. A negyedikig nem jutok el, mert itt áll egy töpörödött, ráncos kis öregasszony, akivel szóba elegyedem.

– Igen, egy épület, de lakásonként külön házszám mindegyik – magyarázza. – Tényleg lehetne egybe venni, mert ez itt mind egy családé. Egybe tartozunk. Én a Főtérről jöttem ide, amikor egyedül maradtam, és nem kellett már egy lakás.

Félig-meddig szavai cáfolataként kilép mögüle az ajtón egy fiatal barna lány, aki nem sokban emlékeztet a madárcsontú öregasszonyra. Kissé telt, a bőre olajbarna, a szemöldöke tetovált, és a modora végtelenségig mogorva. Csak annyit tudok kihúzni belőle, hogy még tanul, de azt már nem árulja el, hogy mit. A lehetséges háromból a pincér szakmára tippelek.

Az öregasszonnyal próbálok inkább beszélgetni, amikor hirtelen kitérül a vaskapu, és éktelen motorbögéssel beront az udvarra egy piros Audi, csikorogva leparkol a fehér murván. Izmos, szénfekete roma fiatalember száll ki belőle, senkihez nem szól egy szót se, pedig vagyunk egypáran az udvaron, csak megy be a szórthabarc palotába, becsukódik mögötte a vadonatúj kazettás ajtó.

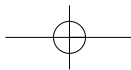
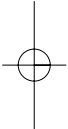
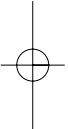
– Igen – bólint a töpörödött öregasszony –, ő is a családhoz tartozik, de nem családtag. Az unokámat vette el.

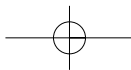
Ezt úgy mondja, mintha röstelné a dolgot, mintha szégyelné ezt a különös oázist az ő porsivatagukban.

A kisvároshoz képest szokatlanul sok (és olcsó) vendéglő közül a Varjú Fogadót választom, amely kalapácsvetésnyire (a város szülötte Csermák József olimpiai bajnok) esik a Főtérről és a Malom-tótól. A Varjú Fogadó (Étterem és Rendezvényház) hatalmas, tetőteres panzió, nyaranta rengetegen látogathatják, mert jókora kerthelyisége, étterme és bálterme van. Bár csak egyedül vagyok, nagy lelkesedéssel fogadnak, bemutatkozik a stáb, a fiatal barna főnökasszony elmondja terveiket (a bálteremben lesz az étterem). Amíg az ebédem készül, az udvaron állókat faggatom, szerezünk mekkora lesz Tapolcán a választási hajlandóság.

– Minek elmenni?! – fakad ki a karbantartó, vékony, csenevész fiatalember; meglehet, a tavalyi választásokra kapott először postai behívót. – Mindegy, ki irányítja ezt az országot, ugyanolyan mocskok!

Kicsit elhűlök, és visszahúzódok az asztalomhoz és a jegyzeteimhez. Öt perc telik el, megkapom a baconos csirketekercsemet sajtöntettel, amikor váratlanul bejön a karbantartó fiú, megáll az asztalom előtt szinte vigyázzban, és azt mondja:

– Csak jártattam a számat. Természetesen elmegegyek választani, és doktor Köröskényi Kálmán független képviselőjelöltre fogok szavazni.

Megdermed a kés-villa a kezemben, és elképzelem a jelenetet, ahogy az újdíjazott pincérlányok a lelkére beszéltek, és betuszkolták a fiút a budapesti újságíróhoz, nehogy szó érje a ház elejét. Azt is tudom, honnan szedtek hirtelenében jelöltnevet. A „Tapolcai Hírözön” című ingyenes hetilapból, amelyben két jelölt is megragadta a lehetőséget, hogy nőnap alkalmából köszöntse potenciális választóit: Fenyvesi Zoltán Fidesz–KDNP (három hasáb szélességben) és dr. Köröskényi Kálmán (két hasáb szélességben). A fogadósok természetesen a függetlent választották, abból baj nem lehet. Az öt perc arra kellett, hogy a szerencsétlen fiú bemagolja ezt a nem könnyű nevet.

Ajka: „Most jön a fűnyírónyezon”

– Kockaváros – mondja a lamborghini fivér. – Minden ház kockaforma. Álló kocka, fekvő kocka. Ajka pontosan így nézett ki húsz éve is, semmit nem változott.

A két osztrák rendszámú autó, a rájaszerűen áramvonalas, narancssárga Lamborhini és nyomában a Tele2 reklámfeliratos, mattfekete, szupermodern, de mégiscsak Skoda negyedórása gördült be a Tó Vendéglő elé. A pincérfiú és a szakács azonnal kirohant megcsodálni a narancssárga sportkocsit, amelynek még a visszapillantója is kész csoda, letisztult formájú, ugyanakkor fúrfangosan áttört, mint egy-két szobor a számtalan közül, amelyek elárasztják Ajka köztereit. A két gépkocsi közti különbség tükröződött a belőlük kiszálló két fiatal fivérben is: ugyanúgy nem hasonlítottak egymásra, ahogy az autók. A lamborghini öcs vékony és agilis, a skodás báty zömök és mértéktartó. A korkülönbség is többnek látszott, mint a mindössze három év. Jól menő nyugati filmeseknek vagy tévéseknek néztem őket. Aztán, amikor odaülök hozzájuk, kiderül, hogy gyerekkoruk óta Bécsben élnek, és a számítógépbizniszben érdekeltek: a báty árulja, az öcs telepíti őket.

– Ugye, hogy semmit nem változott Ajka az utóbbi húsz évben? Ti is megvoltatok, ugyanúgy Tó Vendéglőnek hívtak benneteket – kér megerősítést a lamborghini fivér a rangidős felszolgálónőtől, aki jó eséllyel az étterem vezetője, és kicsit rezignáltan válaszol, talán a városa beskatulyázása miatt, de meglehet, csak azért, mert végső soron az életkorát is érinti a kérdés.

– Épült pár szolgáltatóház ott beljebb.

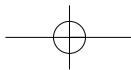
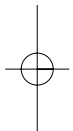
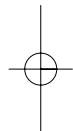
A lamborghini fivér nem kapcsol. Hátrafelé int, ahol, innen láthatatlanul, a benzinkút terpeszkedik.

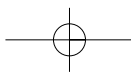
– És felszámolták a hadiparkot! Hogy azt gyerekkorunkban hogy imádtuk! Mindenbe bele lehetett mászni: tankba, egy repülőbe, hajóba... Ugye, hajó is volt? – néz kérdőn a bátyjára.

– Ja. Aknaszedő. A hadipark, az volt a legjobb.

Mielőtt megkérdezném őket választási hajlandóságukról, rájövök, hogy nem lehet választójoguk: Ausztria nem tűri a kettős állampolgárságot. De tévedek, mert a lamborghini nevetve mondja:

– Azért aki ügyes, meg tudja tartani a magyart. Csak engem a volt nemem feljelentett.

A két fivér igazából a szomszédos Úrkútra jár le rendszeresen Bécsből, gyermekkoruk magyarországi színterére, ahol még ma is házuk van. Ha nem lenne a Tó Vendéglő, Ajkán csak átrobognának.

– Ajka ronda ipari város, ez az étterem az egyetlen mentsége.

Ajkát csak az igazán gazdagok és az igazán szegények látják csúnyának. A nagy többség ugyanúgy nem talál kivetnivalót fantáziátlanságában, ahogy a fantáziátlanság oldására szánt rengeteg modern köztéri szoborban sem. A városrendezőket furdalhatta a lelkiismeret, mert nem takarékoskodtak a szoborhelyezéssel: nincs olyan épület a városban, amelynek a látómezejében ne lenne legalább egy. A Tó Vendéglőből a kockaházak sűrűje felé nézve egy Stonehenge ihlette kompozícióra látni a Jubileumi park ifjú fácskái közt. Ezeket a fácskákat ugyanúgy mementónak szánták, mint a faragott kőtömbökből rakott kört, de sem ez, sem az nem tűnik úgy, hogy mély benyomást tenne Ajka lakóira. A fácskák tövében kis csonka cölöpökre ovális táblát csavaroztak. Az egyiket elolvasom:

„Ezt a fát Ajka város Önkormányzata ültette Dragodán Donát tiszteletére, aki 2009. május 20-án született. Szülei Aranyosi Melinda, Dragodán Gábor”

Több tucat ilyen fácska van. Sok emléktáblából hiányzik az alsó vagy a felső csavar, néhány esetben maga a tábla is. Végigjárva őket feltűnik, hogy a dátumok alig több mint egy évet ölelnek fel. Mintha csak 2009 tavaszától 2010 nyaráig születtek volna Ajkán ünnepelendő gyerekek. Miközben az emlékfák melletti játszótéren szülőkkel beszélgetek, szűrőpróbaszerűen fel-felteszem a kérdést a hintázó vagy mászókéző gyermekük felé intve:

14

– Öneki már nem ültettek fát?

– Nem, ő már kimaradt ebből – hangzik a felelet minden esetben, már ha egyáltalán tudják, miről beszélnek.

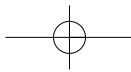
– De miért adták fel ezt a szép szokást? Volna itt hely bőven még akárhány fának.

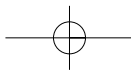
Alságos a kérdés, mert magamtól is rájövök, mi lehetett az oka ennek az öt-hat évvel ezelőtti nekibuzdulásnak. A 2010-es választások. Az akkori választási kampány részeként ültették ezeket a fákat. A választások végeztével értelmét veszti minden alakoskodás, aminek pénzvonzata van.

Ezt azonban senki nem mondja ki itt a játszótéren. Ajkán soha nem tapasztalt módon begombolkoznak az emberek, ha a politikára próbálom kanyarítani a szót. Pedig ezen a játszótéren, ahogy egy másikon is, ahol délelőtt a társadalmi beágyazottságokat szondáztam, csupa fiatal középvezetővel vagy annak feleségével találkozom, akikről nem tételezem fel, hogy ne volna határozott véleményük. E téren a legbeszédesebb közülük egy távházasságban élő fiatalasszony volt, gyés előtt fodrász. Az ő férjét messze innen, Mohácson foglalkoztatják jól fizető karbantartó-főnöki állásban. Ha egy itteni üzemben dolgozna hasonló pozícióban, valószínűleg az ő felesége is zárkózottabb volna.

Egy körülbelül húszfős gyerekcsapattal Ajkán is összefutok. Óvodások sárga láthatósági mellényben, kettős libasorban menetelnek egy civil és egy egyenruhás rendőrnő vezényletével. A játszótérre érve leveszik a mellényt, és megrohamozzák a tereptárgyakat.

– Ajkán hét óvoda van, egymás után meghívjuk őket és a környező közsé-

gek óvodáit rendőrségi napra – magyarázza a civil ruhás rendőr. – Kicsit biciklizgetnek a rendőrség udvarán, megmutatjuk nekik a kapitányságot, az irodákat, a fogdát, aztán kijövünk a városba, megtanulunk közlekedni.

– Megmutatják nekik a fogdát?

– Azzal kezdjük! – mosolyog a harmincas, szőke, csinos rendőr.

A játszótértől tisztas távolságban, amivel mintha csak azt akarnák bizonyítani, hogy az ajkai társadalom alsóbb régióitól sem idegen a fegyelmettség, kis féldécis üvegpalackok hevernek a Jubileumi park fűvén. Némelyik már olyan régóta, hogy az eső vagy a locsolóvíz lemosta a címkét. Furcsállom, hogy nem szedték össze őket, pedig egy ilyen üveg visszaváltási ára öt forint. De még ennél is jobban furcsállom, hogy a legtöbbjük „Ferencz József keserű”. Különösebb erőfeszítés nélkül kilencet számolok össze, amíg a fűben sétálva kiérek a parkból. Ami azért elképesztő, mert a Ferencz Jóska egy százassal drágább a százötvenbe kerülő sima keserűlikórnél meg a máshol tömegméretekben fogyó vodkánál és egyéb feleseknél.

Márpedig ebből az következik, hogy Ajka gazdag város.

Gazdagságának akkora híre van, hogy messzi földről jönnek Ajkára szerencsét próbálni a hajléktalanok. Sopron környékéről, Nyírségből, Biharból meg még az isten tudja, honnan, nem szokták elárulni magukról. Fehérváron meg más helyeken *hiararchia* van, a *vezér* elhajtja őket, de Ajka szoci fellegvár, akkor is befogadóvárost játszik, amikor nem kéne, panaszkodik két hajléktalan. Ők maguk nem lehetnek nagy világlátott utazók, mert tátott szájjal hallgatják, hogy Budapesten a lépcsőházban tartják és nem zárják a kukákat.

– Nincsenek lelakatolva? – kérdezik olyan áhítattal, mintha a Kánaánról mesélnék nekik.

Torzonborz, szakállas alakok, elnyűtt rongyaikban érzek némi színpa-diasságot, mintha egyenruha volna, vagy mint a vakoknál a fehér bot, segítségre felszólítás. Ajkán több segélyszervezet is dolgozik, és a város számos pontján látok kihelyezett ruhagyűjtő kukákat, egy helyen kettőt is egymás mellett: nem lenne itt ennyi, ha nincs kimagasló adományozó kedv a lakosságban. Pedig a toprongyosságuk nélkül is elég szánalmat keltő figurák: az egyikük fél szeme kifordultan áll, szinte csak a fehére világít. Két zörgő-vonagló nejlonszakban hurcolják aznapi zsákmányukat, a laposra taposott sörös- és kólásdobozokat.

– A Tescóban két forintot adnak darabjáért, a MÉH-es súlyra fizet, öt-száz forint egy kiló – tájékoztatnak készségesen.

– Melyik éri meg jobban?

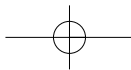
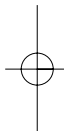
– A MÉH-essel jobban jövünk ki, csak az sokkal messzebb van.

– És korán bezár – teszi hozzá a társa.

– Ma például hova viszik?

– A MÉH-esbe. Jó időben nem probléma.

Ma jó idő van. Korábban, még amikor a Tó Vendéglő felé igyekeztem, az egyik kockaház sarkán egy fiatalembert és egy nőt láttam ácsorogni. Nem voltak rosszul öltözöttek, csak kicsit csapzottak, tétovák, alacsonyok. Mintha vártak volna valamit vagy valakit, és nemcsak süttetnék magukat a kora tavaszi nappal. Az arcuk fagypiros volt, mint a legtöbb

szegény embernek, aki ki van téve az időjárás viszontagságainak, mégsem mondtam volna egyértelműen szegényeknek őket, mert a nő celofánba csomagolt nagy foszlós kalácsot szorongatott.

Amikor visszafelé jövök, még mindig ott állnak. Köszönünk is egymásnak, mint régi ismerősök. Továbbmegyek, és a városon áthaladó kétsávos út túloldaláról jövök vissza, amikor meglátom, kire vártak. A két hajléktalanra, akikkel az imént találkoztam.

A kockaház földszintjén középtájt kisbolt van, a fiatalember annak közelében tárgyal velük. A foszlós kalácsot tartó nő ott marad a sarkon. Odamegyek hozzá, szóba elegyedem vele. Kisvártatva visszajön a fiatalember. New York feliratú baseballsapkát visel. Az arcán csalódottság.

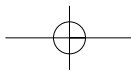
– Nem adják hitelbe, szívem – közli a párjával.
 – Micsodát? – kérdezem.
 – Van egy szép szál füstölt kolbászuk. Mondtam nekik, hogy holnap kifizetem, nem mentek bele. Hát majd lehetik, hogy én mikor segítek nekik. Most nekem esik le az állam.
 – Ezek a dobozgyűjtő hajléktalanok füstölt kolbászt árulnak?
 – Árulnak ezek mindent, amijük éppen van.
 – Amit kikukáztak?
 – Nem mindig. Sokan megszánják őket, és kiteszik a kuka tetejére a fölösleges vagy lejárt kajákat. Gondosan becsomagolva. Vagy egyenesen odaadják a kezükbe. Ez a kolbász is gyönyörű, hibátlan volt. Eredeti zsírpapírban. De nem adják hitelbe.

16 Mindketten a foszlós kalácsra bámulnak. A nap beletűz a szemükbe. Előveszem a tárcámat.

– Mennyi az ára annak a kolbásznak?
 – Egy üveg bor.
 – Hogyhogy üveg bor? Az mennyi?
 – Háromszázharminc forint. Nagyon megéri. De már nincs egy vasunk se. Odaadok neki két rézpáncélost. A fiatalember kicsit tiltakozik, aztán odamegy a hajléktalanokhoz. Pontosabban előbb betér a boltba, és egy literes pillepalackkal jön ki.
 – Errefelé az üveg bor a nem hivatalos fizetőeszköz? – kérdezem a nőtől.
 – Úgyis azt vennének rajta, és nekik így biztosabb – feleli, és megajándékoz egy félénk kis mosollyal. – Nincs értéke a pénznek.

A fiatalember visszajön, és boldogan mutatja a zsírpapír mélyén lapuló, valóban szép szál füstölt kolbászt. Címke nincs rajta, amúgy ép és sértetlen. Nem érezni rajta semmiféle szagot, füstöltet sem, de adott esetben talán jobb ez így.

– Csípős! – mosolyog. A felső metszői hiányosak.
 – Ezt meg honnan veszi? Ők mondták? – hitetlenkedem.
 – Nem, az látszik. Amikor a hentes megtölti a kolbászt, az a szokás, hogy a csípősnek a végét így ujjal benyomja és visszahajtja – mutatja a törészt a kolbász felső végén, ahol eredetileg egy másikkal párt alkotott. Felkuncog: – Állítólag azért, hogyha éjjel kilopakodik levágni egy darabot a kolbászból, sötétben is kitapogathassa a csípőst.
 – Csak nem a húsiparban dolgozott, hogy ilyeneket tud? – kérdezem. Ösztönösen használok múlt időt.

– Nem, dehog. Parádsasváron voltam üvegfúvó az üvegyárban. Amikor az bezárt, akkor kerültem ide Ajkára. Aztán az itteni üvegyár is elkezdte a leépítéseket. Lapátra tették a fél üzemet. De azóta legalább a magam uraként dolgozom, nem dudaszóra.

– Hol?

– Egy autókereskedőnél. Kocsit mosok, kereket szerelek, tankolok, mikor mi kell. A próbakörre én viszem ki a parasztot. Egy teljes nap négyezer forint, ha kellek. Nem mindig kellek.

– Ahogy ma sem?

– Év eleje van. A főnök idén még nem adott el autót. Ajkán sem lett könnyebb az élet. A bányákat, kohókat bezárták, aztán itt volt ez a timföld-szerencsétlenség. Én a párommal a mának élünk. Annak örülünk, hogy fedél van a fejünk fölött. Igaz, nyuszikám? – Megint magához öleli a szótlan kis nőt, aztán rám néz. – Szegényem, tavaly kétszer kapott agyvérzést, majdnem meghalt. Győrben műtötték, aztán hónapokig feküdt itt az ajkai kórházban. Naponta látogattam.

Ez a hajléktalanság peremén táncoló pár szerencsésnek mondhatja magát: széles kapcsolatrendszerük megkönnyíti nyomorúságukat. A cirka százméteres úton, amíg átvágunk a kockaházak közti füves tereken egy presszóhoz, egymás után hárman is barátságosan integetnek és kiabálnak nekik: egy civil ruhás rendőr, egy volt üvegyári melós és egy közmunkás. Ennek az emberpárnak nem az állam és nem a város nyújt szociális hálót, hanem az ismerősök: a boltos, aki tört áron vagy ingyen odaadja nekik a foszlós kalácsot, a kapucsínót vagy a tejfölt azzal, hogy akciós, kiszakadt a tasak vagy rövidesen lejár a szavatosság; a nyugdíjas házaspár, akik olcsón bérbe adják nekik a szőlőhegyen a prэшázat lakhatásra; az autókereskedő, aki akkor is biztosít egy kis feketemunkát a fiatalembernek, ha nincs egy fillér bevétele se; a rendőr, aki előre szól neki, mikor lesz ingyen ételosztás; a presszós nő, aki széles mosollyal üdvözli szerelmespár-istápoltságait, amikor beülünk a kávézójába, és még ki tudja, hány jó ember tesz velük jót, ha már a rendszer nem. Bármilyen hihetetlen, még a hajléktalanok is szemek ebben a hálóban, mert harmadáron juttatják őket felvágotthoz, konzervhez, fagyasztott húshoz, parfümhöz „zsír új dobozban”.

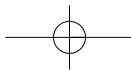
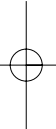
– Múltkor Philips hajvágót vettem tőlük két üveg borért. Zsír új volt az is. Azóta nem is hagyom lenőni a hajam.

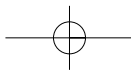
Leveszi New York-os sapkáját, hogy megcsodálhassam a katonásra nyírt frizuráját. Harmincöt éves, zöldeskék szemű fiatalember, az arca semmitmondó: nem látszanak rajta szenvedélybetegségek különös ismeretőjelei. Fekete melegítónadrágja oldalvarrásán piros sáv fut le: olyan, mint valami megmosolyogtató tábornoki pantalló. Az állam nevelte, meg az államot megtettesítő sok-sok gondozószülő.

– Nyuszikám, te láttad az általános iskolai bizonyítványomat. Minden évben máshol jártam iskolába, igaz?

Az élete kisiklások sorozata lehetett. Elvált, három gyereke van, akik apjukat sose látják: úgy tudják, külföldön dolgozik. Egy darabig nehezen jutok szóhoz, pedig már tegeződünk.

– Én gyűlölöm Ajkát – mondja. – Ajkának egy dolgot köszönhetek: a páromat. De ő azért szereti Ajkát, mert itt született. Ugye, szívem? – és egy

pillanatra a vállához öleli, ahogy ott ülnek velem szemben a vasvázas presszószéken. – Tíz éve vagyunk együtt. Úgy ismerkedtünk össze, hogy rengeteget csocsóztam a Marcsi fiával, aki akkor tizenhat éves volt, én meg huszonöt.

Marcsin nem látszik, hogy nyolc-tíz évvel idősebb volna a kedvesénél, pedig így kell hogy legyen. Csapzott kis veréb, vastag szövetű, sötétkék-világoskék melegítőkosztümben van, és ha megmosná őszbe hajló fekete haját, egészen mutatós kis nő lenne. De a hajmosás nehéz ügy lehet, a prэшáz összkomfortja kimerül egy Salgó kályhában és egy lavórban az ágy alatt. És visszatartó erő lehet még a műtéti heg is a fején.

– Hát nem hittem volna, hogy majd odáig jutunk, hogy az ágyunk alatt lesz a fürdőszoba! Szegénykémnek sincs munkája, úgy értem, már az agyvérzése előtt sem volt, pedig lenne protekció, az egészségügyben dolgozott, Devecseren a detoxikálóban.

Marcsié a másik kisiklott élet: neki sincs kapcsolata a fiával. Külföldön dolgozik, sietnek leszögezni, de nem biztos, hogy készpénznek vehetek mindent, amit tőlük hallok. A nőnek is csonkák a metszőfogai, az ő múltjában is kell hogy legyen legalább egy nagyon sötét periódus.

Azoknak, akiket hozzájuk hasonlóan kivetett a munkaerőpiac, esetleg nagy ívben elkerülték, a rendszer még mindig kínál egy lehetőséget: vedd kezedbe a sorsodat, találd ki magadat, vállalkozz! Ajkán gomba módra szaporodnak az ilyen kényszervállalkozások, a kockaházak aprócska földszinti üzlethelyiségei arra biztatják azokat, akiknek jobb ötletük nincs, hogy ők is nyissanak élelmiszerboltot, presszót, kocsmát, lottózót, pékséget, kreatív és papírboltot, számítógépezletet, hamburger hutot, férfifodrászatot, illatszerboltot, díszállatboltot, ingatlanbankot, fűnyírósza-küzletet, horgászboltot, Harmóniaszigetet (kéz- és lábápolás), autósboltot, ügyvédi irodát, virágboltot, biztonságtechnikai szaküzletet – hogy csak azokat soroljam fel, amelyek mellett elhaladtam a vasútállomás és a buszállomás között. Ezekkel a pici üzletekkel tele a város, és erős a gyanúm, hogy nélkülük nem állna ilyen hihetetlenül alacsony szinten Ajkán a munkanélküliségi ráta: 3 százalékon.

Ahogy téblábolok egy kockaház előtt, és írom a boltneveket, egyszer csak kirohan a Husqvarna fűnyíróüzletből egy férfi, és vadul hadonászva közeledik.

– Hé, mit irkál maga? Csak most jöttem, mindjárt megyek.

– Nem vagyok parkolóőr.

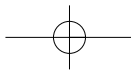
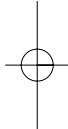
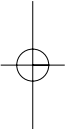
– Hú, akkor szerencsém van, de magának is!

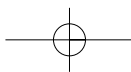
Megtudom, hogy Ajkán gyakorlatilag mindenhol fizetni kell a parkolásért, és nemcsak hétköznap, hanem szombaton is. Ez a boltosok és a vevők egyik nagy közös sérelme. Maga a fűnyíróboltos magas, jóvágású fiatalember, és leginkább arról beszél, hogy az ő ismeretségi körében az összes fiatal megpróbálkozott már a külföldi munkával, de ő egyelőre marad.

– Most jön a fűnyírónyezon!

Három fűnyíró is áll a boltja előtt, köztük egy hatalmas, gyönyörű, nyerges gép.

– Ezeket pillanatokon belül el fogják vinni. Azt a háromszázezrest is.

Kevés boltban állnak szóba velem ennyire szívesen. Ajkán a választási verseny lassan a célegyenesbe fordul, közeleg a színvállás ideje, és az emberek olyan görbült pózt vesznek fel, mint a kártyás, aki attól tart, hogy meg akarják lesni a lapjait. Éles a küzdelem: az ugyanebbe az üzletsorba tartozó Fidesz-kampányirodán megtudom (ajtaján felirat: Velünk a város, Velünk a kormány! Bízson a Fideszben!), mindössze hatszáz szavazat döntött legutóbb az ellenség, az MSZP javára.

Rekordszámú „nem nyilatkozom”-ot gyűjtök be. Valamivel szívélyesebb a tulajdonosnő a kisboltban, amelyet nyugodtan nevezhetünk valutaváltónak is, tekintettel arra, hogy itt váltható az „üveg bor” nevű fizetési eszköz (árfolyama nagyjából az euróéval egy szinten). Nyugdíjkorhatáron mozgó, sportos megjelenésű asszony, a fél életét a boltban tölti. A boltját éltető szeszforgalomról sommásan vélekedik, szerinte a munkanélküliség gyökerei az alkoholizmusban keresendők.

– Aki igazán akar dolgozni Ajkán, az talál magának munkát. Csak sok ember van, aki nem hajlandó vagy nem bír nyolc órán át józan maradni.

A dohányzás és a vasárnapi nyitva tartás elmonopolizálását magyarázó szólásokat szemlátomást vidéken sokkal inkább magukévá teszik az emberek. A boltosnő sem kivétel:

– Én messzemenően egyetértek a vasárnapi zárva tartással, mert ha valaki, én tudom, mit jelent minden áldott nap a boltban görnyedni, hétvégén, karácsonykor, újévkor. Én nyitva tarthatnék ezután is, de erősen gondolkozom, hogy a többséggel tartok. Elég volt. Hát az unokáimmal alig találkozom!

Aki vállalkozásra adja a fejét, annak örökké csúcsformában kell lennie. A boltosnő is igyekszik haladni a korrallal. A pult melletti falon tábla hirdeti:

Egy napon 5000 Ft feletti vásárlás esetén 10 percre ráállhat a Fit Massage trénerre. 40-50 perces tornának felel meg. A szívet nem terheli!

A gép új, félig eldugva, kis beugróban áll. Megnézhetem, sőt rá is állhatok.

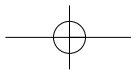
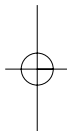
– Sajnos kevesen vásárolnak ötezer forint fölött, azok is havonta legföljebb egyszer, és főleg férfiak, akiket hidegen hagy a villanymasszázs. De ha úgy látom, hogy volna kereslet rá, lehet, hogy csinállok egy ilyen kis konditermet.

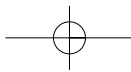
A keresletet nem tudom megítélni, de a kínálatból nincs hiány. Egy „svédmasször” tenyérnyi reklámcéduláival tele a város:

Unod már az otthoni hisztit? Stresszes vagy a melóhelyeden? Lazíts... mozdulj ki és gyere el egy stresszoldó MASSZÁZSRA!!! Első alkalom 3000.- helyett csak 2500.- (50 perc teljes testmasszázs)! Bejelentkezés telefonon (...) Tóth Enikő svédmasször.

De ennél sokkal rejtélyesebb és eredetibb elképzelésekkel is találkozom:

- Szeretnék segíteni ingyen
 - aki közúti balesetben 8 napon túli sérülést szenvedett
 - akinek a kárösszeg nagysága a fontos
 - akinek a biztosító által kifizetett kárösszeg kevés
 - aki rövid időn belül meg akarja kapni a kárösszeget
 - akinek a hozzátartozója elhunyt
- öt évre visszamenőleg!

A megadott telefonszámot azonban hiába hívom. Géphang mondja be: „Ez a szám jelenleg nincs hozzárendelve egyetlen előfizetőhöz sem.” Az önzetlen segítőkészsége a kapacitás valószínűleg elfogyott.

Alkonyodik. Az utolsó kockaházi üzlethelyiség, ahová beülök, és már csak némán, figyelmesen kortyolgom a nagyfröccsömet, egy italbolt a vasútállomás közelében (hivatalosan presszó). Sokáig nem történik semmi, csak a csehovi csend sűrűsödik, aztán váratlanul kivágódik az ajtó, és beront egy idős úr.

– Éva, téged kirabolnak, és észre se veszed?

A pultosnő nem rendül meg a hírre, valószínűleg ismeri a kuncsaftot, mert csak annyit kérdez:

– Pohár vagy korsó?

– Korsó. Most szedik ki odakinn a csikktartódból a csikket! De nem ám egy hatvan-hetven éves kisnyugdíjas, aki rászorul, hanem egy tizennyolc éves fiatalember! Hát hová jutott ez a világ?

A kocsmánép felbolydul, csupa korosabb ember, és fennhangon ostromozzák a mai magyar oktatást, amely nem ad a fiatalok kezébe szakmát, és tessék, ez a vége, sose fognak megállni a maguk lábán. Élspörtölót, élszínészt, élmenedzsert kinevelni, azt tudnak, de hogy a zömmel mi lesz, az senkit nem érdekel. Hosszan füstölögnek, szitkozódznak anélkül, hogy egyetlen politikus, egyetlen párt neve elhangzana.

Ajka még így estefelé, itt a kocsmá mélyén sem hazudtolja meg magát.

20

A vasútállomáson a várótermi padon ott ül a kifordult szemű hajléktalan, akivel napközben találkoztam. Tudom, miért ül itt, egy lépcsóháztakarító mesélt róla. Nem is igazi hajléktalan, megörökölte az elhunyt szülei házát Lődön, csak a ház romos, minden ki van kapcsolva, és inkább itt ül a meleg váróteremben, mint otthon a hidegben. Az utolsó vonattal hazamegy, aztán az elsővel visszajön, kezdődhet egy új gyűjtőnap. A MÉH-esek Ajkán reggel ötkor nyitnak.

– Ráfizetéses volt ez a mai nap – sajnálatja magát. – Egyre bizalmatlanabbak az emberek, kéne egy generálkulcs a kukákhoz – vigyorog.

– Az egészségével mi a helyzet? – kérdezem.

– Ó, majdnem feldobtam a bakancsot a télen. A karácsonyt, az Istvánnapot, merthogy István vagyok, meg a szilvesztert a kórházban töltöttem. Kétoldali tüdőgyulladásal bevittek a *gyorsaságira*, aztán a fertőzőre, aztán szólt a doktornő, hogy István, magát áttesszük a krónikusra. Na, ott naponta volt három halott, öreg emberek félrebeszéltek: fiam! anyám!, sokat lekötöztek, rossz volt nézni. Három hónap múlva ki akartak adni a máltaiakhoz, hogy most már önáluk legyenek, de én azt mondtam, hogy akkor inkább hazamegyek. *Klasztrófiás* vagyok, nem bírom a tömeget.

Beszédes kedvében van, most kifaggathatnám az ő társadalmi csoportjának politikai szimpátiáiról, de nagy meglepetésemre szólít a hangosbemondó, egyetlen percet se késik a vonatom.

Rend van Magyarországon.